

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รับผิดชอบควบคุมดูแลโรงเรียนมัธยมศึกษาของเอกชน หรือโรงเรียนราษฎร์
4. กรมการฝึกหัดครู รับผิดชอบโรงเรียนสาธิตของวิทยาลัยครู
5. ทบวงมหาวิทยาลัย รับผิดชอบโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย

4. การฝึกหัดครู

เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างครูให้สามารถปฏิบัติตนและหน้าที่ เป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการโดยรอบด้านขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้ที่มีคุณธรรมในระดับที่วิญญูชนจะพึงปฏิบัติได้ และมีทักษะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย และระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เพื่อผลิตครูตามความต้องการของท้องถิ่น มีหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการฝึกหัดครูดังต่อไปนี้ คือ

1. กรมการฝึกหัดครู ผลิตครูในระดับ ป.กศ., ป.กศ.ชั้นสูง และ ค.บ. มีวิทยาลัยครูอยู่ในสังกัด 36 แห่ง และยังทำหน้าที่ส่งเสริมเพิ่มพูนวิทยฐานะ โดยเปิดอบรมครูประจำการที่ยังไม่มีวุฒิต่างๆ ในระดับต่างๆ เช่น พ.กศ., พ.ม. ซึ่งเปิดอบรมในฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) โดยมีครูสภาเป็นผู้ประสานงาน

2. กรมอาชีวศึกษา รับผิดชอบการผลิตครูอาชีวศึกษา เพื่อออกไปปฏิบัติหน้าที่เป็นครูพิเศษทางช่างต่างๆ เช่น ป.กศ.เกษตร, ป.ว.ส., ป.ม.อ. เป็นต้น

3. กรมศิลปากร รับผิดชอบการผลิตครูระดับประกาศนียบัตรครูมัธยม นาฏศิลป์ เปิดสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์

4. กรมพลศึกษา รับผิดชอบการผลิตครู ป.กศ.ชั้นสูง (พลศึกษา) โดยมีวิทยาลัยพลศึกษาตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ เขตการศึกษาละ 1 แห่ง

5. วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาในระดับ ป.ม.วส.

6. ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษา ที่ทำหน้าที่ผลิตครูในระดับปริญญาตรี โท และเอก

5. อุดมศึกษาของรัฐ

เป็นการศึกษาที่ต่อจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

6. อุดมศึกษาของเอกชน

เนื่องจากจำนวนนักเรียนที่เรียนจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่มีมาก และวิทยาลัย

หรือสถาบันอุดมศึกษามีที่จำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนที่เรียนต่อในระดับอุดมศึกษาดังนั้นทางรัฐบาลจึงเปิดโอกาสให้เอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับนี้ ซึ่งมีความมุ่งหมาย เช่นเดียวกับกับอุดมศึกษาของรัฐบาล

7. หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ

หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจที่จัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ตามความต้องการกำลังคนงานของหน่วยงานนั้น ๆ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจที่จัดการศึกษาในปัจจุบันมีหลายงานคือ

1. กองทัพบก รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายสิบ โรงเรียนพลร่ม โรงเรียนเสนาธิการ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นต้น
2. กองทัพเรือ รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนจ่าทหารเรือ โรงเรียนนายเรือ
3. กองทัพอากาศ รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนจ่าอากาศ โรงเรียนนายเรืออากาศ
4. กรมตำรวจ รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนพลตำรวจ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
5. กรมศุลกากร รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนศุลกากรักษ์
6. กรมไปรษณีย์โทรเลข รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนกรมไปรษณีย์โทรเลข
7. การรถไฟแห่งประเทศไทย รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ
8. โรงพยาบาล รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนพยาบาลที่เปิดสอนตามความต้องการของโรงพยาบาลบางแห่ง

8. การศึกษาของสงฆ์

สามเณรและพระภิกษุ ได้ศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมตามวัดวาอารามต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทางคณะสงฆ์ได้แบ่งการศึกษาฝ่ายพุทธศาสนาออกเป็น 2 อย่าง คือ

1. การศึกษาฝ่ายบาลี มีหลักสูตร นักธรรมตรี โท เอก และเปรียญ
2. ปริญญาทางศาสนา เปิดสอนระดับปริญญาตรี

9. การจัดการศึกษานอกโรงเรียน

ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนควบคู่ไปกับการการศึกษาในโรงเรียน โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาก่อนภาคบังคับตลอดไปจนถึงระดับอุดม

ศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในที่นี้หมายถึง การให้การศึกษานอกสถานที่ และให้การศึกษานอกเวลาราชการซึ่งการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทยปัจจุบันมีหน่วยงานรับผิดชอบดังต่อไปนี้ คือ

ก. หน่วยงานของรัฐบาล หน่วยงานของรัฐบาลที่รับผิดชอบการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่

1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบจัดการศึกษานอกโรงเรียนทั้งวิชาสามัญ และวิชาชีพในรูปของการศึกษาผู้ใหญ่ในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

- ระดับที่ 1 เทียบเท่าชั้น ป. 2 ใช้เวลาเรียน 6 เดือน เปิดการสอนสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 2 ชั่วโมง

- ระดับที่ 2 เทียบเท่าชั้น ป. 4 ใช้เวลาเรียน 6 เดือน เปิดสอนสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 2 ชั่วโมง

- ระดับที่ 3 เทียบเท่าชั้น ป. 6 ใช้เวลาเรียน 1 ปีครึ่ง เปิดสอนสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 2 ชั่วโมง

- ระดับที่ 4 เทียบเท่าชั้น ม.ศ. 3 ใช้เวลาเรียน 1 ปีครึ่ง เปิดสอนสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 2 ชั่วโมง

- ระดับที่ 5 เทียบเท่าชั้น ม.ศ. 5 ใช้เวลาเรียน 2 ปี มีหลายโปรแกรมตามโรงเรียน กำหนดเปิดสอนในโรงเรียนมัธยมของรัฐบาล โดยจัดเปิดสอนในภาคค่ำสอนสัปดาห์ละ 5-6 วัน วันละ 4-6 ชั่วโมง

1.2 การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จมีหลักสูตรเท่ากับ ป. 4 โดยมุ่งให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ คิดเลขได้ มีกำหนดระยะเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง หรือประมาณ 5-6 เดือน นักศึกษาต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ เนื้อหาวิชาเน้นหนักไปในเรื่องทำมาหากิน เศรษฐกิจในครอบครัว และหน้าที่พลเมืองดีมีศีลธรรม

1.3 การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ เป็นหลักสูตรวิชาชีพพิเศษซึ่งจัดให้แก่ประชาชน ที่มีเวลาหรือไม่มีโอกาสเข้าเรียนในสถานศึกษาอาชีวศึกษาในเวลาปกติ มีทั้งหลักสูตรระยะสั้น และระยะยาว โดยเปิดโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งมีระยะเวลาเรียนแตกต่างกันออกไป เช่น

- ก. ระยะเวลาเรียนต่ำกว่า 100 ชั่วโมง
- ข. ระยะเวลาเรียนต่ำกว่า 100-200 ชั่วโมง
- ค. ระยะเวลาเรียน 1-2 เดือน
- ง. ระยะเวลาเรียนมากกว่า 200 ชั่วโมง

วิชาที่เปิดสอนก็ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น เช่น ช่างยนต์ พิมพ์ดีด ช่างทำขนม ตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

2. กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการให้การศึกษาด้านอาชีพระยะสั้นแก่เยาวชนและผู้ใหญ่โดยการเปิดโรงเรียนสารพัดช่างขึ้น เพื่อให้การศึกษาในด้านนี้โดยเฉพาะ

3. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) ดำเนินการการศึกษาแก่เยาวชนและผู้ใหญ่ในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เป็นไปตามกลุ่มความสนใจของท้องถิ่นนั้น ๆ

4. สำนักงานเยาวชนแห่งชาติ ให้การศึกษอบรมเยาวชนในชนบท ตามหลักสูตรผู้ทำงานในกลุ่มเยาวชน ระดับตำบลมีหลักสูตรเฉพาะวิชา ทำการอบรมเป็นเวลานานประมาณ 8 ปี รับเยาวชนที่มีลักษณะเป็นผู้นำแต่ละท้องถิ่นมาฝึกอบรมในศูนย์ฝึกอบรมของแต่ละภาค เมื่อสำเร็จแล้วให้กลับไปตั้งกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่นของตนและมีเงินตอบแทนให้ด้วย

5. กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) ทำหน้าที่ฝึกอบรมเยาวชนในท้องถิ่นทุรกันดาร เพื่อไปเป็นผู้นำในท้องถิ่นนั้น ๆ

6. กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการโดยสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานแห่งชาติ ฝึกฝนอบรมเยาวชนหรือคนว่างงานให้สามารถออกไปประกอบอาชีพ

7. กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการฝึกอบรมกลุ่มสนใจในหมู่บ้าน ตำบล ความสนใจของกลุ่มประชาชนในแต่ละท้องถิ่น มีการอบรมวิชาชีพในระยะสั้น ๆ

8. กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการให้การศึกษแก่เด็กนอกโรงเรียนหรือเยาวชนที่ต้องการรับการสงเคราะห์ เช่น เปิดศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการ การฝึกอบรมวิชาการเกษตรแก่สมาชิกนิคมสร้างตนเอง การฝึกฝนอาชีพแก่หญิงโสเภณีและคนขอทาน

9. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ให้การศึกษาแก่นักโทษที่อยู่ในเรือนจำในขณะที่ถูกจำขัง ทั้งในด้านวิชาสามัญและอาชีพ เพื่อให้รู้จักประกอบอาชีพเป็นพลเมืองดีเมื่อพ้นโทษออกไป

10. การส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ให้การฝึกอบรมแก่ประชาชนและเยาวชนในกิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อม เพื่อเป็นการขยายอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในประเทศให้มากขึ้น

11. กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร ให้การฝึกอบรมแก่ประชาชน เยาวชนนอกโรงเรียนในด้านการเกษตร เช่น การเพาะเห็ด การเลี้ยงไหม การเลี้ยงโค การปลูก พืชไร่ การทำสวนยางพารา เป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่สภาพของท้องถิ่นว่าจะเหมาะสมที่จะส่งเสริม ด้านใด

12. กรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้การฝึกอบรมแก่ประชาชนเกี่ยวกับการสหกรณ์เพื่อ จัดตั้งสหกรณ์ต่าง ๆ ตามท้องถิ่น

13. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนศาลคดีเด็กและเยาวชน ให้การศึกษา อบรมแก่เด็กที่มีคดีเด็กเร่ร่อนจรจัด อบรมทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพให้แก่เด็กที่ต้องโทษตามคำ พิพากษาของศาล เพื่อให้เด็กพวกนั้นเติบโตไปเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามารถประกอบ อาชีพได้ตามสมควรแก่อัธยาศัย

ข. **หน่วยงานของเอกชน** หน่วยงานของเอกชนที่จัดบริการการศึกษาออกโรงเรียนมี ดังนี้

1. สถานที่สอนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าและเสริมสวยต่าง ๆ มีอยู่มากมายทั่วประเทศ บางแห่งก็เรียกว่าโรงเรียน อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการแต่ตามพฤติการณ์แล้วเป็นการ ให้การศึกษาวิชาเฉพาะหลักสูตรแต่ละชั้นตอนมีเวลาแตกต่างกัน ผู้เรียนสำเร็จแล้วจะออกไป ประกอบอาชีพได้ สถานศึกษาเช่นนี้เป็นสถานศึกษาแบบดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย

2. โรงเรียนสอนขับรถยนต์ แก่เครื่องยนต์ ของเอกชนมีมากมายเช่นเดียวกับโรงเรียน เสริมสวย แต่เป็นสถานที่ที่บริการการศึกษาด้านเครื่องยนต์มีลักษณะดำเนินงานคล้าย ๆ กับ แบบแรก

3. โรงเรียนการฝึกอบรมการธนาคารแก่สมาชิกของสมาคมธนาคารไทย

4. สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย ให้การฝึกอบรมแก่เยาวชนสตรีที่มี อายุระหว่าง 18 - 24 ปี มีพื้นความรู้ ป. 7 - ม.ศ. 3 ให้มีความรู้เกี่ยวกับการเรือน การเย็บปัก ถักร้อย การถนอมอาหาร

5. ชมรมฝึกฝนอาชีพ เป็นชมรมที่จัดขึ้นเพื่อฝึกอาชีพแก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า โดยมีการให้ความรู้ทั้งทางสื่อมวลชน (วิทยุ) และทางปฏิบัติจริง เรียกว่า ชมรมลุงขาวไข อาชีพ ให้ความรู้หลายวิชาแก่ผู้สนใจในวันเสาร์ที่สวนลุมพินี และวันอาทิตย์ที่วัดธาตุทอง กทม.

6. ชมรมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย ให้การฝึกอบรมด้านการวิจัยในภาคฤดูร้อน แก่นักเรียนระดับ ม.ศ. 4 ที่จะเลื่อนขึ้น ม.ศ. 5 ที่มีความสนใจในด้านวิทยาศาสตร์

7. มูลนิธิพิริยานุเคราะห์ ให้การฝึกอบรมพนักงานเลี้ยงเด็ก มีระยะเวลาฝึกอบรม 3 เดือน รับผิดชอบผู้มีความรู้ ป.7

8. มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ ให้การฝึกอบรมทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพแก่เด็กพิการ ที่มีสมองปกติ

9. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ให้การอบรมแก่ทหารผ่านศึก ครอบครัวทหารผ่านศึก ทหารนอกประจำการและทหารผ่านศึกพิการ เพื่อให้มีความรู้พอประกอบอาชีพได้

10. สมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิง ให้การฝึกอบรมแก่เยาวชนสตรีในจังหวัดของตน ให้รู้จักปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

11. โรงเรียนเผยแพร่พุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้การฝึกอบรมแก่เยาวชนทั่วไปที่กำลังศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยเปิดอบรมพิเศษในวันอาทิตย์

12. สถานฝึกอบรมดนตรีต่าง ๆ เช่น โรงเรียนดนตรีของบริษัทสยามกลการ โรงเรียนดนตรีราชินีสุทิน เทพารักษ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการฝึกอบรมด้านดนตรีแก่ประชาชนผู้สนใจ มีการเก็บค่าบริการตามแต่ละสถานฝึกอบรมจะกำหนด

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

ความเป็นมา

แนวความคิดในอันที่จะร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปัจจุบันเพื่อใช้แทนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 นั้น กำเนิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2514 ทั้งนี้เพราะรัฐบาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่า สภาพการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ได้ประกาศใช้มาเป็นเวลานานพอสมควร จึงได้ผู้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องนี้ทำการศึกษาวิเคราะห์ตลอดจนรวบรวมความคิดเห็นและแนวทางจัดการศึกษา เพื่อร่างแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้น กล่าวคือ

เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2518 คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้น โดยมีนายบุญสม มาร์ติน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้นเป็นประธานคณะกรรมการดังกล่าว ให้ทำหน้าที่พิจารณาร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยการประมวลความคิดเห็นจากร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ ของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดการสัมมนาเรื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติที่เชียงใหม่ และจากแนวคิดข้อเสนอของคณะกรรมการวางพื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาเสนอต่อสภาการศึกษาแห่งชาติ

คณะกรรมการวางแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยเมื่อ 17 ธันวาคม 2519 โดยคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาในคราวประชุมเมื่อ 27 ธันวาคม 2519 พิจารณาแล้วให้ความเห็นชอบกับร่างที่เสนอและแล้วสภาการศึกษาแห่งชาติได้ประชุมพิจารณาเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2520 ให้ความเห็นชอบในร่างแผนการศึกษาแห่งชาติเช่นกัน และได้มีมติมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติไปปรับปรุงรายละเอียดบางประการตามที่มีผู้เสนอแนะในที่ประชุม แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้พิจารณาปรับปรุงตามแนวทางที่มีผู้เสนอแนะในที่ประชุมสภาการศึกษาแห่งชาติ และได้นำเข้าปรึกษากับคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษา ซึ่งได้ให้ความเห็นชอบด้วยในการประชุมเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2520 และในวันที่ 25 มกราคม 2520 ได้นำร่างแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2520 และได้นำขึ้นบังคับมทูลเพื่อลงพระปรมาภิไธย และประกาศเป็นพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2520 ให้ใช้เป็นแนวทางจัดการศึกษาของรัฐ ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2520 เป็นต้นไป แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับนี้มีสถานภาพเพียงเอกสารแสดงความประสงค์ของรัฐบาลในการจัดการศึกษาของชาติเท่านั้น มิได้เป็นกฎหมาย

หลักการสำคัญ

หลักการใหม่ที่เน้นให้เห็นอย่างเด่นชัดก็คือ การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันโดยตลอดชีวิตที่บุคคลพึงจะได้รับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การจัดการศึกษาได้เน้นทั้งการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน นอกจากนั้นยังได้เพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องนโยบายการศึกษาของรัฐ การบริหารการศึกษามาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมความก้าวหน้าทางราชการ เน้นคุณค่าการศึกษา เพื่อเสริมสร้างศิลปะและวัฒนธรรมไทย ตลอดจนจนการระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษา จุดเน้นที่สำคัญที่สุดในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้คือ เน้นเรื่องการจัดการศึกษาให้ประชาชนคนไทยสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างดีในการติดต่อทำความเข้าใจกัน มีการจัดเตรียมที่ดินเพื่อจัดสถานศึกษาและเน้นการจัดการศึกษาเพื่อการอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติไว้อีกด้วย

สาระสำคัญ

แม้ว่าแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ มิได้มีสถานภาพเป็นกฎหมายตามกระบวนการทางนิติบัญญัติก็ตาม แต่ก็มีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นสิ่งที่ได้รับจากการประกาศพระบรมราชโองการจากองค์พระมหากษัตริย์โดยตรง

ถ้าหากรัฐบาลมีความประสงค์จะเน้นหรือแก้ไขในเรื่องใดเป็นการเฉพาะก็สามารถที่จะกระทำได้ โดยการออกเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่องไป เช่น พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ร.บ. โรงเรียนราษฎร์ พ.ร.บ.วิทยาลัยเอกชน และ พ.ร.บ.มหาวิทยาลัย เป็นต้น

สาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 มีข้อความสำคัญทั้งหมด 61 ข้อ โดยแยกออกเป็น 7 หมวด คือ

1. ความมุ่งหมาย
2. แนวนโยบายการศึกษาของรัฐ
3. ระบบการศึกษา
4. การบริหารการศึกษา
5. มาตรฐานการศึกษา
6. ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม พลานามัย สภาพแวดล้อม และกิจกรรมเยาวชน
7. การระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษา

การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาตินี้ จะต้องยึดหลักการสำคัญที่ว่า การศึกษาคือกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตที่จะต้องจัดให้ประสานสัมพันธ์กันทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกระทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทย

สำหรับระดับการศึกษาหรือระบบการศึกษานั้น เราแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับก่อนประถมศึกษา (เตรียมความพร้อมของเด็กโดยไม่ระบุชั้น)
2. ระดับประถมศึกษา (จัดตอนเดียวตลอด ใช้เวลาประมาณ 6 ปี)
3. ระดับมัธยมศึกษา (จัด 2 ตอนคือ มัธยมต้น และมัธยมปลาย)
4. ระดับอุดมศึกษา (คงเดิม คือไม่ได้กำหนดชั้นเรียนไว้แน่นอน การเรียนใช้ระบบหน่วยกิต ปริญญาตรี 4-8 ปี ปริญญาโท 2-5 ปี และปริญญาเอก 3-5 ปี)

ส่วนในเรื่องของหลักสูตรนั้น มุ่งจัดให้ได้ประโยชน์ครบถ้วนในตัวทุกระดับ เพื่อผู้เรียนจะได้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพได้

ในการจัดการศึกษาทุกระดับนั้น รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนในการจัดการศึกษาได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล และในการบริหารการศึกษานั้น รัฐสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลการจัดการศึกษาด้วย

ปัญหาและแนวโน้มการบริหารการศึกษาในประเทศไทย

สงวน สุทธิเลิศอรุณ ได้วิเคราะห์ไว้อย่างละเอียดจากเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เรื่อง “สรุปสภาพการศึกษาและข้อเสนอแนะนโยบาย” เสนอคณะรัฐมนตรี โดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเมื่อ เมษายน 2522 ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร มีสาระสำคัญของปัญหา ดังนี้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณเท่าที่ควรในการเปลี่ยนแปลงระบบโรงเรียน และหลักสูตรซึ่งจำเป็นต้องอบรมครูเพื่อให้ทราบถึงวิธีการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ รวมทั้งการจัดส่งตำราและคู่มือการสอนไปให้สอดคล้องกัน ดังนั้นการอบรมครูที่ได้กระทำไปในระยะเริ่มแรกของการเปลี่ยนแปลงระบบโรงเรียนจึงทำได้ในระยะเวลาอันสั้นและไม่ทั่วถึง จึงไม่สามารถทำให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่บังเกิดผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ยังไม่สามารถทำได้ครบทุกวิชา บางวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ และ คณิตศาสตร์ ได้จัดทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องกันทั้งกระบวนการ แต่บางวิชาที่ยังมิได้ทำเป็นระบบต่อเนื่องกันนับตั้งแต่การวิเคราะห์ จนถึงการนำหลักสูตรไปใช้นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น

1.3 หลักสูตรการฝึกหัดครูไม่สัมพันธ์กับหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 การร่างหลักสูตรทั้งสองระดับไม่มีการประสานสัมพันธ์กัน

1.4 รัฐได้เปลี่ยนหลักสูตรใหม่แล้ว แต่ครูยังใช้วิธีสอนเหมือนเดิม การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจึงไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้

ในสาระสำคัญของปัญหาทั้ง 4 ประการนี้ รัฐจะต้องสร้างแนวทางแก้ไขดังต่อไปนี้

1. รัฐควรสนับสนุนงบประมาณทางการศึกษามากกว่าร้อยละ 20 (ปี 2523 ได้ร้อยละ 19) เพื่อนำมาใช้ในการอบรมครูที่สอนตามหลักสูตรใหม่อย่างทั่วถึง มิใช่ใช้ระบบพ่อไก่แม่ไก่ ลูกไก่และหลานไก่ อย่างที่แล้ว ๆ มา

2. รัฐควรตั้งหน่วยงานพิเศษ เพื่อวิเคราะห์และจัดทำแบบเรียนในวิชานั้น ๆ ให้ครบตามหลักสูตร มิใช่ทำเพียงวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เท่านั้น

3. รัฐควรปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูของสภาการฝึกหัดครู และคณะศึกษาศาสตร์ ให้สัมพันธ์กับหลักสูตรระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 2524

4. รัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับ

2. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล มีสาระสำคัญของปัญหา ดังนี้

2.1 การวางตัวบุคคลไม่เหมาะสมกับงาน เช่น มีการแต่งตั้งครูที่สอนดีสอนเก่งไปเป็นผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเขาไม่ถนัด

2.2 ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารการศึกษา ขาดความเหมาะสมในการบริหารโรงเรียนและบริหารการศึกษา

2.3 การพิจารณาความดีความชอบของครู ยังขาดหลักประกันในความเป็นธรรม และขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ตลอดทั้งยังถือเป็น “ความลับ”

2.4 การพัฒนาและการถ่ายโอนครูระหว่างสังกัดต่าง ๆ กระทำได้ยาก

2.5 ดร.วิชัย ดิสสระ และคณะ ได้วิจัยพบว่า ทั้งอาจารย์และผู้บริหารมีทัศนคติในเชิงลบก่อนบรรยากาศในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บรรดาอาจารย์ไม่พอใจในพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชา

2.6 ภรณ์ วีระวุฒิ ได้วิจัยพบว่า อาจารย์มีทัศนคติเชิงลบต่อการบริหารระดับต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์ที่ทำหน้าที่ด้านบริหาร ด้านวิชาการ และบริการมีผลงานทางวิชาการมากกว่าอาจารย์ที่มีหน้าที่ด้านวิชาการอย่างเดียว

2.7 บุคลากรในกรมการฝึกหัดครูได้รับการวางตัวไม่ถูกต้องกับงาน เช่น ใช้อาจารย์ไปปฏิบัติหน้าที่ในงานของตำแหน่งทาง พี.ซี.

แนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้ง 7 ข้อดังนี้

1. จัดวางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับงาน
2. ให้ผู้บริหารการศึกษาเข้ารับการอบรมในสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาหรือในสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ หรือในสถาบันฝึกอบรมของ ก.พ.
3. จัดระบบการพิจารณาความดีความชอบให้เป็นวิทยาศาสตร์
4. กำหนดนโยบายการสับเปลี่ยนหมุนเวียนครูได้
5. จัดสัมมนาผู้บริหารในมหาวิทยาลัย เพื่อหาแนวทางในการสร้างบรรยากาศที่ดีในมหาวิทยาลัย
6. ควรจะกำหนดตำแหน่งทาง พี.ซี.ต่อ ก.พ. และแต่งตั้งบุคลากรทาง พี.ซี. ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่ง โดยให้อาจารย์ทำหน้าที่สอน

3. ปัญหาการจัดระบบบริหารการศึกษาของไทย

การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา

1. สาเหตุสำคัญของปัญหา

(1) ประเทศไทยจัดตั้งศูนย์เด็กวัยก่อนประถมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยราชการต่าง ๆ จำนวน 4,487 ศูนย์ และขณะนี้มิได้ให้บริการประมาณร้อยละ 4.8 ของเด็กในวัยนี้ (แรกเกิด - 6 ปี) ซึ่งนับว่ายังไม่เป็นการเพียงพอแก่ความต้องการ

(2) เด็กในวัยนี้มีจำนวนถึง 8.3 ล้านคน จำนวนมากยังไม่ได้รับการเอาใจใส่ในด้านโภชนาการอย่างเพียงพอ และมีเด็กจำนวน 4.2 ล้านคน เป็นโรคขาดอาหาร

(3) พ่อแม่ส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องโภชนาการ สุขภาพอนามัยและการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง

(4) การจัดตั้งศูนย์เด็กวัยก่อนประถมศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ มีลักษณะต่างหน่วยงาน ต่างจัดกันไปคนละทิศคนละทาง มีศูนย์จำนวนน้อยมากที่ร่วมมือประสานงานซึ่งกันและกันในการจัดเก็บความซ้ำซ้อนในวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน และแหล่งชุมชนที่ให้บริการ ซึ่งเป็นการไม่ประหยัดและเป็นการยากแก่การพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้คุณภาพของสถานที่ที่ให้บริการ บุคลากร การอบรมเลี้ยงดู วัสดุอุปกรณ์ยังไม่ได้มาตรฐาน และมีความแตกต่างกันมากกระหว่างศูนย์ที่อยู่ต่างสังกัด และระหว่างศูนย์ในชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่ยากจนกับศูนย์ในชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ร่ำรวย ซึ่งมีคุณภาพสูง นอกจากนี้การบริการของศูนย์ไม่ครอบคลุมถึงเด็กที่ยากจนในชนบท แหล่งเสื่อมโทรม และเด็กที่ด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ

2. แนวทางแก้ปัญหา

(1) กำหนดนโยบายที่แน่นอนเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อนประถมศึกษาโดยเฉพาะในส่วนที่รัฐจะเป็นผู้ดำเนินการและกำหนดสัดส่วนที่รัฐจะสนับสนุนให้เอกชน และท้องถิ่นรับผิดชอบ

(2) ให้กระทรวงสาธารณสุข อนุชประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย และวางแผนการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้ในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ กัน

(3) ส่งเสริมให้ความรู้แก่บิดามารดา และผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก โดยให้การศึกษานอกโรงเรียน

(4) ดำเนินการฝึกอบรมบุคลากรในศูนย์เด็กวัยก่อนประถมศึกษาให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

(5) ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เด็กวัยก่อนประถมศึกษาในท้องถิ่นที่ห่างไกลและที่ที่ประชาชนมีฐานะยากจน ซึ่งมีแนวดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดความช่วยเหลือของรัฐที่พึงมีต่อศูนย์ว่าควรเป็นไปในรูปใด
2. พิจารณาวិธีการจัดสรรทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้ โดยให้ความสำคัญแก่ชุมชนที่ยากจน และชนบทที่ห่างไกล
3. แสวงหาแหล่งสนับสนุนศูนย์เด็กวัยก่อนประถมศึกษา

(6) จัดบริการให้แก่เด็กที่ผิดปกติทางสติปัญญาและร่างกาย โดยอาจจัดรวมอยู่ในศูนย์เด็กปกติ หรือแยกจัดต่างหาก ตามความพร้อมของรัฐและความต้องการของเด็ก

(7) ทามาตรการให้ท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้าร่วมรับภาระจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้ โดยกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมที่ท้องถิ่นและเอกชนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาระดับประถมศึกษา

1. ตระสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในระดับนี้ ในปัจจุบันได้ดำเนินการโดยหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา เทศบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา สภาพเช่นนี้ทำให้การจัดการประถมศึกษาแยกเป็นส่วน ๆ ขาดความต่อเนื่องและไม่ประสานสัมพันธ์กัน การจัดสรรงบประมาณและบุคลากรไม่มีความเสมอภาค ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่สำคัญ ๆ พอสรุปได้ ดังนี้

1. มีความเหลื่อมล้ำในด้านคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนที่อยู่ในเมือง กับโรงเรียนในชนบท โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนที่อยู่ต่างสังกัดกัน
2. ยังไม่มีเอกภาพทางการบริหาร ทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนและความไม่ทัดเทียมกัน

3. ปัญหาการขยายชั้นเรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เนื่องจากมีแนวโน้มว่าจำนวนนักเรียนที่เข้าใหม่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ลดลงโดยเฉพาะขณะนี้ในภาคเหนืออาจจะก่อให้เกิดปัญหาการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา และอาจจะนำไปสู่ปัญหาสังคมในอนาคตด้วย

4. การแจกจ่ายหนังสือ สมุด ดินสอ และเครื่องแบบนักเรียนยังขาดประสิทธิภาพ

2. แนวทางแก้ปัญหา

1. ให้มีการวางแผนการศึกษาในระดับจังหวัด เพื่อใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศให้มีคุณภาพใกล้เคียงกัน

2. ค้นหาแนวทางและวิธีการรวมกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3. แผนการในระยะยาว ควรหามาตรการในการรวมการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดสามารถควบคุมนโยบายบุคลากร และงบประมาณเพียงหน่วยงานเดียว คืออาจให้อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้มีหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรง โดยใช้หลักการบริหารโดยองค์คณะบุคคลที่มีประสิทธิภาพทั้งในระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ และควรใช้วิธีการบริหารแบบกระจายอำนาจไปยังองค์คณะบุคคล แต่ทางส่วนกลางก็ควรมีมาตรการในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของผู้บริหารกับองค์คณะบุคคลในแต่ละระดับให้มีความถูกต้องตามทำนองคลองธรรมแห่งความบริสุทธิ์และยุติธรรมอย่างทั่วถึงอีกด้วย

4. ควรปรับปรุงวิธีการแจกจ่ายหนังสือ สมุด ดินสอ และเครื่องแบบนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

1. สาระสำคัญของปัญหา

การมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาสำหรับเด็กวัยรุ่น อายุประมาณ 12-18 ปี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจมาก มีความต้องการความสนใจ ความสามารถ ความถนัด และศักยภาพแตกต่างกันไป ฉะนั้นหลักสูตรใหม่ซึ่งเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2521 จึงได้จัดไว้อย่างกว้างขวางสอดคล้องกับพัฒนาการทางธรรมชาติของเด็กวัยรุ่นนี้ รัฐได้ปรับปรุงและขยายงานด้านมัธยมศึกษาออกสู่ชนบท เพื่อให้ประชาชนในชนบทมีโอกาสได้พัฒนาความรู้และอาชีพ อย่างไรก็ตามก็ดียังมีปัญหาบางประการที่จะต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป คือ

(1) การดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ทำให้ต้องเพิ่มนักเรียนชั้น ม. 1 ขึ้นเป็นเหตุให้อาคารสถานที่ ครู และอุปกรณ์การศึกษาตามหลักสูตรใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาชีพไม่เพียงพอ ทำให้การดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

(2) การระดมทรัพยากรจากท้องถิ่น เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการมัธยมศึกษาโดยเฉพาะแหล่งฝึกงาน และวิทยากร ยังไม่ได้ดำเนินการเท่าที่ควร

(3) โรงเรียนมัธยมศึกษายังกระจายไม่ทั่วถึงในบางแห่ง ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นขาดโอกาสที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษาไป

(4) โรงเรียนมัศึกษามีคุณภาพแตกต่างกัน โดยเฉพาะโรงเรียนที่ตั้งขึ้นใหม่กับโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมานานแล้ว ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากโรงเรียนได้รับการอุดหนุนทางด้านอัตราครู

วุฒิของครู สวัสดิการ อาคารสถานที่ และอุปกรณ์การเรียนการสอนแตกต่างกันนอกจากนี้ความ มีชื่อเสียงมานานของโรงเรียนก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนนั้น ๆ มีโอกาสคัดเลือกนักเรียนที่มี สติปัญญาดีได้มากกว่าโรงเรียนอื่น

(5) รัฐมุ่งหมายและปรับปรุงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แต่ได้รับการสนับสนุนทาง ด้านงบประมาณน้อย ประกอบกับค่าใช้จ่ายของรัฐในการจัดมัธยมศึกษาต่อนักเรียนแต่ละคนสูง กว่าค่าใช้จ่ายที่ผู้สอนแต่ละคนต้องเสียเป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐขาดแคลนงบประมาณเพื่อดำเนิน การจัดการศึกษาระดับนี้ให้กว้างขวางได้

(6) อาชีพและรายได้รวมทั้งความต้องการของผู้ปกครองที่จะให้เด็กได้เรียนในระดับ มัธยมศึกษา เป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่จะทำให้เด็กได้เรียนมากกว่าความต้องการที่จะเรียนของ เด็กเอง

(7) โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ ยังมีได้จัดโครงการให้นักเรียนได้ฝึกงานในสถาน ประกอบการ และโรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น ซึ่งมีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการให้ปฏิบัติ ได้

2. แนวทางแก้ปัญหา

(1) เพื่อให้การเพิ่มนักเรียน ม. 1 ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำต้องจัดสรรอุปกรณ์ การเรียนการสอนและครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอาชีพ และงบประมาณในการก่อสร้างอาคาร เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ โดยเฉพาะในระยะแรกของการเปลี่ยนแปลงระบบโรงเรียน เป็น 6 : 3 : 3

(2) จัดแบ่งเขตโรงเรียนตามเมือง และท้องถิ่นต่างๆ ตามสภาพของท้องถิ่น และระยะ การเดินทางของนักเรียน เพื่อจักได้สามารถวางแผนรับนักเรียนได้ถูกต้อง และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

(3) ปรับปรุง “เงินบำรุงการศึกษา” ให้เหมาะสมกับการลงทุนของการศึกษาระดับนี้ เพิ่มทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้ให้มากขึ้น จัดให้โรงเรียนเป็นหน่วยการผลิต และจำหน่ายสินค้า และบริการเพื่อเพิ่มพูนโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงควบคู่กับการเรียนภาคทฤษฎีมากขึ้น

(4) มุ่งปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนให้ทัดเทียมกันไม่ว่าจะตั้งอยู่ ณ ที่ใดทั้งโรงเรียน ของรัฐและเอกชน สำหรับโปรแกรมการเรียนการสอนนั้น ควรเน้นการศึกษาวิชาชีพในท้องถิ่น

(5) จัดหามาตรการในการรับเด็กเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาให้เป็นธรรมยิ่งขึ้น โดย ดำเนินถึงอาชีพ รายได้ของผู้ปกครองตลอดจนความสามารถความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และจัดให้มีทุนการศึกษา สำหรับผู้ยากไร้ให้มากขึ้น

(6) ส่งเสริมโรงเรียนมัธยมศึกษาให้จัดบริการทางวิชาการตามสภาพของสถานศึกษา
นั้น ๆ แก่ชุมชน ขณะเดียวกันก็ระดมทรัพยากร อันได้แก่ แหล่งฝึกงานวิทยากร ฯลฯ จากชุมชน
มาใช้ในการจัดการศึกษาด้วย

(7) ควรให้โรงเรียนมัธยมศึกษา ได้จัดโครงการให้นักเรียนได้ฝึกงานในสถานประกอบ
การ และโรงงานต่าง ๆ ในท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการฝึกงาน

คำถามท้ายบท

๑. ในราชการส่วนกลางของระบบการบริหารการศึกษาของไทยมีส่วนราชการใดที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาบ้าง?
๒. มีหน่วยราชการใดบ้าง ที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ?
๓. หน่วยราชการหรือหน่วยงานใดบ้าง ที่รับผิดชอบในการจัดการฝึกหัดครู?
๔. ปัญหาในการจัดการศึกษาของประเทศไทยมีปัญหาหลายประการ · ในแต่ละระดับการศึกษา จงยกปัญหาที่สำคัญระดับใดระดับหนึ่งมาสัก ๑ ปัญหา และเสนอแนวทางแก้ไขด้วย

บทที่ 8 บทส่งท้าย

คำว่า “ค่านิยม” (Value) นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อและศรัทธาของบุคคล อันเป็นพื้นฐานแนวทางที่ได้สังเกตเห็นแล้วว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว อะไรถูก อะไรผิด เปรียบเสมือนแนวทางไปสู่การดำรงชีวิตที่มีประสิทธิภาพและคุณค่า บางครั้งคำว่าค่านิยม ยังมีความหมายที่สับสนวุ่นวายพอสมควร เพราะค่านิยมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย และนำไปใช้เป็นมาตรฐานของสังคมมนุษย์ในประเทศและวัฒนธรรมที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และเพื่อความเข้าใจอันดีร่วมกันถือเป็นหลักในการกล่าวถึงในชีวิตประจำวันคือ ค่านิยมนั่นเอง

ความเปลี่ยนแปลงและข้อเท็จจริงในสังคมทั้งหลายย่อมมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นการปลูกฝังค่านิยมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการให้การศึกษาแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยทั่วไป การเปลี่ยนแปลงและข้อเท็จจริงดังกล่าวในสังคมไทยโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มักจะบิดเบือนจากความเป็นจริงเสมอมา จึงทำให้ครูและบุคคลโดยทั่วไปเกิดค่านิยมผิด ๆ ต่อการศึกษา

ครูส่วนมากยังมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของการบริหารงานท้องถิ่นแบบกระจายอำนาจน้อยเกินไป ซึ่งแต่เดิมได้มีบุคคลวางแผนระยะยาวไว้ว่าในสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นท้องถิ่นควรจะได้ออกสภปกครองตนเอง โดยประชาชนเพื่อประชาชน ดังนั้นวิธีแรกที่รัฐบาลชุดก่อน ๆ ได้กระทำก็คือ การโอนโรงเรียนประชาบาลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อรอการเปลี่ยนโครงสร้างนโยบาย และหลักการของการบริหารงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งหลายคนเชื่อว่า กระทรวงมหาดไทยจะทำงานชิ้นนี้ได้สำเร็จ โดยการหยิบบิณฑการปกครองท้องถิ่นให้ถึงมือประชาชนอย่างแท้จริง แต่เหตุการณ์มิได้เป็นเช่นนั้น ในเมื่อตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดและตำแหน่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก็ดี หรือมิได้เกี่ยวข้องก็ดี ยังต้องถูกแต่งตั้งไปจากส่วนกลาง ความผันในการบริหารแบบกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นก็ไม่เคยมีความสำเร็จ และในทางตรงกันข้ามจะมีท่าทีว่าจะยึดเยื้อต่อไปอีก ทั้งนี้เพราะปัญหาของโครงสร้างสังคมไทยและค่านิยมเก่า ๆ ของบุคคลหลายฝ่ายยังมีบทบาทสำคัญอยู่ แม้แต่ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน

ครูประถมศึกษาและครูมัธยมศึกษาในชนบท มีสถานภาพโดยธรรมชาติที่จำเป็นต้องเป็น
บุญแก่สำคัญไปสู่การให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และเป็นผู้นำพื้นฐานการปกครอง
ท้องถิ่นให้กับชุมชนของตัวเอง แต่เหตุการณ์มิได้เป็นเช่นนั้น ครูเองไม่เข้าใจแจ่มแจ้งว่า ทำไม
และเพราะเหตุใด ขบวนการดังกล่าวจึงได้ยึดเยื่อเหมือนกับการขาดการติดต่อสื่อสารที่จะก่อให้เกิด
เกิดความเข้าใจกันทุก ๆ ฝ่าย จนทำให้ครูท้องถิ่นมีความรู้สึกที่ว่าตัวเอง ตกเป็นเครื่องมือของ
ข้าราชการฝ่ายปกครอง อันได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ จนกระทั่งเคยมีเหตุการณ์
เรียกร้องให้ตั้งทบวงที่รับผิดชอบและบริหารครูประชาบาลขึ้นมาตั้งที่ทราบกันอยู่โดยทั่วไปแล้ว
เหมือนกับว่าเขาเหล่านั้นพอใจที่จะกลับไปสู่ระบบถอยหลังเข้าคลองอีก คือระบบการปกครอง
อัตตาธิปไตยที่เรากำลังมีอยู่อย่างดาดำ

ถ้าหากว่าข้าราชการฝ่ายปกครองและกระทรวงมหาดไทยรู้แน่ว่าการบริหารงานท้องถิ่น
ควรจะเป็นไปในรูปการกระจายอำนาจ แล้วทำไมยังต้องบริหารงานแบบรวมอำนาจอยู่อีก เพราะ
เหตุไร และเพื่อผลประโยชน์ของใคร เป็นเรื่องน่าคิด “พ่อเมือง-ภัยของครู” จากหนังสือพิมพ์
รายวันฉบับหนึ่ง เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2521 เขียนโดย คุณชัยอารีย์ ทำให้ประชาชนมีความ
รู้สึกอดสูใจในเหตุการณ์อย่างนั้น และยิ่งมองเห็นปัญหา ภัยของครูจากพ่อเมืองหรือผู้ว่าราชการ
จังหวัด (บางคน) แจ่มชัดยิ่งขึ้นโดยลำดับ ในปี 2509-2521 พ่อเมืองมีหมวกสองใบ ใบหนึ่ง
จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อีกใบหนึ่งจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมีอยู่เท่า
กับจำนวนจังหวัดของเรา ในหมวกใบที่สองนี้มีสิ่งซึ่งน่าจะเป็นห่วงอยู่เป็นอันมาก และสิ่งเหล่านี้
มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาขั้นมูลฐานอย่างสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะเขาเหล่านั้นเป็นผู้มีอำนาจ
หน้าที่ในการบริหารโดยสมบูรณ์ตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการจัดการศึกษา
ประชาบาลซึ่งมีปัญหาเรื้อรังมานานปี สิ่งหนึ่งที่เราไม่สามารถจะละเลยหรือพูดถึงได้ก็คือเรื่อง
ผลประโยชน์จากการจัดการศึกษาประชาบาล ซึ่งเราถือว่าเป็นรากฐานของความเป็นอยู่และความ
มั่นคงของประเทศชาติเลยที่เดียวก็ได้

ครั้งหนึ่งในอดีต การศึกษาประชาบาลอยู่ภายใต้การบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ
ก็ถูกโจมตีว่าเป็นการรวมอำนาจบริหาร งานล่าช้า เป็นไดโนเสาร์เต่าล้านปีและที่สำคัญที่สุดแก่
ปัญหาไม่ถูกจุดที่ชนบทเขาต้องการ เมื่อปี 2509 รัฐบาลจึงกระจายอำนาจให้องค์การบริหารส่วน
จังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เป็นผู้บริหารงานให้คุณให้โทษ
ได้โดยเด็ดขาด แต่การกระจายอำนาจดังกล่าวก็มิได้บรรลุเป้าหมายอันแท้จริงเพราะตัวผู้บริหาร
คือผู้ว่าราชการจังหวัดยังสังกัดกระทรวงมหาดไทยอยู่ จึงต้องปฏิบัติภารกิจตามนโยบายของผู้
มีบทบาทสำคัญในส่วนกลางอยู่ตลอดมา ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่าภัยที่ครูประถมศึกษาได้รับก็ยังคง

ได้รับอยู่ และคงจะได้รับต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นวัฏจักรที่ไม่มีวันรู้จบและเป็นกรรมเก่าของครูประชาบาลที่มีอยู่หลายแสนคน และรับผิดชอบในการให้การศึกษาและชีวิตของเด็กไทย และคนไทยเป็นหลายล้านคนต่อไปอีกนานเท่านาน แม้ในปัจจุบันเราจะมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติรับผิดชอบในเรื่องนี้อยู่ก็ตาม ก็ยังมองไม่เห็นว่ามีอะไรดีกว่า หรือมีอะไรดีขึ้นบ้าง เพราะวัฏจักรเก่า ๆ ของคนรุ่นเก่าก็ยังปรากฏให้เห็นในคนรุ่นใหม่เช่นกัน

การศึกษาขั้นมูลฐานของเราจะไปได้ตลอดรอดฝั่งอย่างไรหรือไม่ ขึ้นอยู่กับหลักการที่ดีและการรวมพลังทางปัญญาของนักวิชาการและผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบทางการศึกษาโดยรวม หน่วยงานทางการจัดการศึกษาอันประกอบด้วย ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย เข้าเป็นหน่วยงานเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อฉีกกำลังคนและทรัพยากรทางการศึกษาที่เรา มีอยู่ทั้งหมดเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษาร่วมกันในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารการศึกษาในระดับต่าง ๆ ทั่วประเทศและให้กระจายอำนาจบริหารการศึกษาสู่ชนบทโดยเร็วที่สุด เราควรจะรวมกันมองประชาชนของเราในแง่ดีเสมอ ในแต่ละจังหวัดจะเลือกใครมาเป็นผู้บริหารการศึกษา ก็สุดแต่เขาจะเลือก เรากำหนดคุณสมบัติ เวลา ให้เขาอยู่ในตำแหน่ง ระยะทางพิสูจน์ มา กาลเวลาพิสูจน์คน รัฐบาลกลางควรเป็นเพียงพี่เลี้ยงคอยดูแลไม่ให้เขาปฏิบัติกรนอกนอกกลุ่ม นอกทางแห่งกฎหมายและนโยบายความมั่นคงของชาติบ้านเมืองก็ น่าจะเป็นการเพียงพอแล้ว ส่วนใหญ่เราน่าจะทำได้ เราอย่าไปดูถูกดูแคลนคนต่างจังหวัดว่าเขายังขาดความรู้ความสามารถ หรือเป็นห่วงว่าเขาจะไม่รักชาติบ้านเมือง หรือเกรงว่าเขาจะเข้ามาโกงกินโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ การงานอะไรทำนองนั้นเลย เพราะมันไม่เป็นความจริงเสมอไป มันอยู่ที่คน อยู่ที่ความสามารถ อยู่ที่โอกาสในการศึกษาอบรมต่างหากที่เป็นเครื่องกีดขวางความรู้ความสามารถของเขาเหล่านั้น ถ้าเรายอมรับในเรื่องของประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนและเคารพกันด้วยปัญญาอย่างจริงจังแล้ว เราก็ น่าจะกระจายอำนาจในการบริหารการศึกษาสู่ชนบทโดยเร็วที่สุด และวางหลักเกณฑ์และนโยบายที่ดีขึ้นพร้อม ๆ กัน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติด้วย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และสถาบันชั้นสูงอื่น ทั้งของรัฐและเอกชนน่าจะยื่นมือเข้าไปเกี่ยวข้องโดยการให้ความช่วยเหลือ ซึ่ทางและร่วมแก้ปัญหาการศึกษาในชนบท ถึงแม้ว่าจะรับผิดชอบการศึกษาในระดับสูงเช่นนี้ก็ตาม อย่าลืมนว่ารากฐานการศึกษาของประเทศนั้นอยู่ที่การศึกษาประชาบาล ซึ่งน่าจะรวมพลังกันสร้างเยาวชนที่เราต้องการให้เจริญอกงามไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ควรจะปล่อยให้ต่างคนต่างทำ เช่น ประถมศึกษาให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยการควบคุมของกระทรวงมหาดไทย

บางส่วนของประถมศึกษา และมัธยมศึกษาให้กระทรวงศึกษาธิการ และอุดมศึกษาให้ทบวงมหาวิทยาลัย ต่างคนต่างทำเช่นในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้ประสานงาน วางแนวทาง วางนโยบายดีอย่างไร ก็มีได้เกิดผลดีแต่อย่างไรต่อไปอีก เพราะที่ผ่านมาเราได้เยาวชนที่ไม่ค่อยจะสมบูรณ์นัก เราจะต้องมานั่งแก้ปัญหาในระดับสูงกันอยู่ และเราก็แก้อะไรกันไม่ค่อยได้ บางทีเราก็โดดไปเล่นกับเยาวชน ยึดเยาวชนเป็นหลักในการแก้ปัญหา และการบริหารงานในสถาบันระดับอุดมศึกษาเสียเลย บ้านเมืองจึงว่าวุ่นอยู่เช่นทุกวันนี้ เพราะเราขาดเอกภาพในการผลิตเยาวชนให้เจริญออกมาไปในทางเดียวกันดังได้กล่าวมาแล้ว

ฉะนั้น จึงไม่ควรอย่างยิ่งที่จะปล่อยให้ครูประถมศึกษาและครูมัธยมศึกษาในชนบท เขาต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่กับระบบอันเลวร้ายจากผู้มีอำนาจในการบริหารงานการศึกษา แต่ไม่มีความรู้ในเรื่องการศึกษา จากภาพยนตร์เรื่องครูบ้านนอก หมอเมืองพร้าว พอจะสะท้อนให้เห็นภาพของผู้มีอำนาจ หลงอำนาจ และใช้อำนาจไปในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์แห่งตนเป็นเรื่องสำคัญ นั่นเป็นความจริงที่ปรากฏให้สังคมไทยเราได้เห็น และรับรู้กันเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามผู้เขียนปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับ เข้าใจว่าสถานการณ์ในปัจจุบันจะดีขึ้นได้และจะดีขึ้นโดยลำดับถ้าหากว่าเราจะจัดการให้มีการกระจายอำนาจในการปกครองไปสู่ชนบทให้เต็มรูปอย่างถูกต้องตามแบบแผน และเมื่อนั้นครูประถมศึกษา และครูมัธยมศึกษาในชนบทจะอยู่ดีกินดีมีความสุข ไม่เป็นทาสทางอารมณ์ และความใคร่ของผู้บริหาร ไม่เป็นเครื่องมือของผู้ใดทั้งในทางการเมืองและผลประโยชน์ส่วนตัวและยังสามารถที่จะโอบอุ้มสถานการณ์ของครอบครัวตนเอง และช่วยปกป้องคุ้มครองประเทศชาติส่วนหนึ่งได้ดีขึ้นกว่าในปัจจุบันอย่างมาก

ข้อเท็จจริงทั้งหลายดังกล่าวไปแล้วนั้นนับว่าเป็นความถูกต้อง ซึ่งบุคคลหลายฝ่ายที่ไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องมีแนวความคิดเห็นไปในทำนองเดียวกันและยังได้สรุปไว้ว่า เหตุที่การบริหารงานท้องถิ่นหรือในชนบทที่ห่างไกลไม่เป็นไปตามรูปแบบที่นักรัฐศาสตร์การเมืองเคยไปฝันเอาไว้ นั่น เพราะอะไร อาจสรุปได้ว่า เพราะ

1. นักปกครองหรือนักบริหารท้องถิ่นบางคนไม่เข้าใจระบบที่ตัวเองทำอยู่ มีแนวโน้มที่จะคล้อยตาม เจ้านายในส่วนกลางหรือคนรุ่นเก่าปัญหาจึงเกิดตามมา
2. ผู้บริหารไม่มีความรู้เพียงพอ ไม่มีความรับผิดชอบ ขาดจรรยาบรรณ และประการสำคัญ คือขาดความสามารถที่ได้เป็นใหญ่เป็นโตขึ้นมาทำการปกครองท้องถิ่นได้นั้น